

**І. А. Колеснікова,
доктор філологічних наук,
професор кафедри
української мови та літератури
ДВНЗ "Київський національний
економічний університет
ім. Вадима Гетьмана"**

Сучасний професійний сленг як елемент субкультури

Традиційно сленг кваліфікують як розмовний варіант професійного спілкування з метою реалізації таких його функцій, як диференціальна, ідентифікаційна, маргінальна, конспіративна щодо співрозмовників та контенту тексту. Проаналізуємо окремі тенденції номінації у цьому складникові національної мови:

1. Використання власних загальноновживаних назв та їх варіантів як одиниць найменування, оскільки користувачі сленгу, як правило, обирають однозначні, семантично не перевантажені лінгвальні одиниці:

а) антропоніми як засіб надання назв наркотичних речовин, осіб, які належать до футбольних фанатів тощо:

- героїн (Гаррі, Гертруда, Герман, Гера, Герасим); кетамін (Настя); ефедрин (Федя); спресований шматочок гашишу (Гарік); первітин (Віктор Палич, Вітьок). Така тенденція не є новою, тому що подібні новотвори широко вживають серед маргінальних прошарків суспільства, зокрема кримінальних елементів. Подібні лексеми можуть ставати складниками словосполучень, а також порівнянь: как у Иры, Николай Николаевич, дядя Костя (про кокаїн). Є схожі структурні форми, що номінують осіб, задіяних у наркобізнесі: Алік (продавець амфетамінів).

У сленгу сучасних футбольних фанатів наявні такі мовні одиниці: Акакій (пихатий уболівальник), Карл (варіант -карлик) - юний, недовідчений уболівальник). Використання антропонімів як одиниць номінації є характерним і для звичайного міського сленгу: Андрюша, Андрійко (Андріївський узвіз);

б) топонім як елемент спеціального сленгу:

- Москва (тара для зберігання гашишу);

в) абрєвіатури - омоніми до антропонімів:

- ВАСЯ (Вищий Арбітражний Суд); КоСтя, КСюша (Конституційний Суд України); Гена (генеральний директор). Слід зауважити, що графічна норма в подібних прикладах не співпадає з нормою літературної мови;

г) скорочення різних типів, включаючи універбати:

- "М" (морфій); НЛО(хворий у стані коми); бухи (бухгалтери); Конст (Конституція України), нотар (нотаріус) - так звані "рвані" слова, що є ознакою постмодерних українських поетичних текстів; адмінка (адміністративний матеріал), консерви (консервативне лікування хворих), пенсіоннік (пенсійна декларація) - універбати; РиСь (рішення суду);

д) перехрещення сленгових лексем з різних професійних сфер:

-кіборги (скорочення з англ. cybernetic organisme) . Дана лексема є міжсистемним омонімом, порівн.: 1) вид наркотиків та заборонених речовин - наркол.; 2)біологічні організми, що мають у своєму складі механічні або електронні компоненти - мед.; 3) захисники Донецького аеропорту - сленг АТО; 4) андроїди - наук. фантастика; 5) герой художнього твору (наприклад, космодесантник);

е) дифузивні процеси, що виникають між різними шарами лексики національної мови:

- Вишка/вишка (Вищий Конституційний Суд - юр., вища математика - молодіжний сленг); крокодил (дезоморфін - наркол., пустеkonto у звітах - бухг. сленг); кіт (постійний відвідувач ринку - бізнес-сленг, сутенер); нетто (брудні гроші - бізнес-сленг та загальноживане слово); баян (музичний інструмент; шприц - нарколог.; питання, що часто повторюється - сленг учасників інтелектуальних ігор); торпеда (військовий термін ; представник сторони в процесі - юр. сленг);

е) аксіологічні лексеми з протилежним знаком оцінки, зокрема дисфемізмів та евфемізмів:

-балахонник (суддя), фенька (указ, наказ), продажники (менеджери з продажу), уставняк (уставний капітал), важняк (слідчий з особливо важливих справ), мавпування (підробка документів);

-потеряшка (хворий, який забув дорогу додому); діти (недосвідчені бухгалтери);

-убля (збиток), прибля (прибуток) - бізнес-сленг; мохнатка (згвалтування), терпила (потерпілий у карному процесі), хмир (комерсант), дохляк (ненадійний клієнт), ківала (народний засідатель) - юридична сфера; яйцеголовий (розумний

співробітник) - офісний сленг; чьо (маріхуана); непруха (кишкова непрохідність), нарушняк (гостре порушення мозкового кровообігу);

ж) професійні та загальноживані фразеологізми із скоригованою семантикою:

- квартира жива (у продажу), квартира з тарганами (зі старими мешканцями), заходь і живи (квартира у хорошому стані), край географії (квартира на останній вулиці в районі) - зі сленгу ріелтерів; зіграти весілля (зробити спільне підприємство), чесний покидьок (захищає свій бізнес у пристойній формі) - бізнес-сленг; провести "в білу"/"в чорну" (провести, не провести документ) - бухг.; ірпенські пташенята (співробітники податкової); балтійський чай (коктейль з горілки з кокаїном) - нарколог.;

з) синоніми/дублети з різних професійних сфер в одному сленговому просторі:

- синяк, мертвяк, смітник, ліхтар, мультка, пральня (про фірму-одноденку, що ухиляється від податків) - бухг., бізнес-сленг; тітки, зозулі, матрьошки (про аудиторів);

и) образні засоби як одиниці спеціального сленгу:

- барбі (акуратна невелика квартира з ремонтом), еврокурінь (невелика будівля коло води з місцем для човна) - сленг ріелтерів; вуха (фонендоскоп) - мед.; форс-мажор (поганий керівник), праска (директор) - офісний сленг; доктор (досвідчений аудитор); хом'як (звукорежисер) - театр.; стерильний (не здатний до навчання), яничари (російськомовні студенти) - пед.; труна (дуже складне питання) - у сленгу учасників інтелектуальних ігор; марафоніти (безперервно вживати наркотики);

і) варіанти лексем, стилізованих під латинську та інші мови (так звана "макаронічна мова"):

- клієнтос (клієнт), оправдос (виправдальний вирок) - у юридичному сленгу; гадалкінг (зневажливе позначення неякісного фінансового консалтингу) - бізнес-сленг;

ї) лексеми із свідомим порушенням норм літературної мови для диференціації спеціальних і загальноживаних назв:

- мінуса (наголос на останньому складі, інша форма іменника у множині) - негативне сальдо в рахунках (бухг.).

Окремі приклади свідчать про розходження семантики традиційних жаргонізмів, що набули статусу "узвичаєний", та сленгових неологізмів, порівн.: теліга (скарга - загальноживане та телеграма - у бухгалтерському сленгу) і "вонючка" (скарга - у юридичному просторі).

Отже, професійний сленг є, з одного боку, віддзеркаленням культурного та інтелектуального рівня суспільства, а з другого - констатацією того факту, що незалежно від рівня освіти у будь-якого фахівця іноді виникає бажання "розрядитися", " випустити пару" через вживання лінгвальних маргінальних одиниць. Однак слід зазначити, що в сучасному професійному сленгу значною мірою переважають елементи зниженої лексики, характерної для неосвічених прошарків суспільства, зокрема кримінальних елементів, що негативно впливає на розвиток національної мови в цілому *.

.....* Матеріали для аналізу отримано в результаті опитування фахівців з різних професійних сфер та галузей знань, студентів та Інтернет-ресурсів.